

Ne Mutlu Türküm Diyene

Türkiye

TÜRKİYE'Yİ ÇEVRELEYEN DENİZLER

KARADENİZ

Kuzeydeki bölüm olan Azak Denizi'yle birlikte 459.000 kilometrekare alan kaplayan Karadeniz, ülkemizi kuzeyden çevreler. En derin yeri Sinop yarımadasının kuzeybatı açıklarındadır. (2244m.) Karadeniz'in Anadolu yarımadası kıyılarında kara sahanlığı ok dardır ve aniden dikleşir. Bu durumun nedeni; epirojenik hareketlerle Karadeniz çukurluğunun sürekli çökmesine karşın, Anadolu yarımadasının yükselmesidir .

Kıyı topografyası bakımından kıyılar , dik kıyılar grubuna girer ve Kızılırmak ile Yeşilirmak deltaları dışında pek çok yerde falezler bulunur.

Buna karşılık Karadeniz'in kuzeybatı kıyılarında kara sahanlığı çok geniştir. Bunun nedeni , Türkiye'nin toplam akarsu potansiyelinden daha fazla suyu Karadeniz'e boşaltan Tuna Nehri'nin ve ayrıca Dinyeper ve Dinyester gibi bol sulu ırmakların sularını buraya boşaltmalarıdır. Karadeniz'in bu bölümündeki kıyılar alçak kıyı özelliğine sahiptir.

Karadeniz'in Anadolu kıyıları azla girintili çıkıntılı değildir. Başlıca çıkıntısı, eski bir adanın bir tombolo ile karaya bağlanması sonucu meydana gelen Sinop Yarımadasıyla Çarşamba ve Bafra deltalarıdır.

Kıyı boyunca küçük koylar ve kıyı düzlükleri bulunmaktadır. Büyük Akdeniz çanağının bir bölümü olan Karadeniz Türkiye'yi çevreleyen diğer denizler gibi Tetis Deniz'inin (jeosenklinealinin) kalıntısıdır. Onun için tabanında ,2. jeolojik zamandan itibaren günümüze kadar her zaman dilimine ait tortullar bulunmaktadır. Bu durum Karadeniz çanağının ,çok uzun zamandan beri çevreden akarsular tarafından taşınan materyallerin çökme alanı olduğunu göstermektedir.

Mezozoik'ten bu yana evreden bol su taşıyan güçlü akarsuların getirdiği alüvyonlarla dolarak iyice sığlaşmamış olması ,Karadeniz çukurunun bir yandan dolarken diğer yandan da çökmesinin (sübsidans alanı olmasının) sonucudur. Yapılan hesaplar sonucunda Karadeniz tabanının 1 yıl içinde 15-30mm. Arasında çökmüş olduğunu göstermektedir. Bu değer Türkiye'yi çevreleyen diğer denizlerdeki çökme değerlerine göre çok yüksektir. Karadeniz sularının tuzluluk oranı sıcak

Karadeniz

Büyük bir deniz olan Akdeniz'e bağlantısı dar ve uzun boğazlar vasıtasıyla sağlanan Karadeniz'de gel-git genliği küçüktür. Karadeniz'i besleyen büyük akarsuların rejimine bağlı olarak denizin su seviyesi yaz başında yükselmekte ,kış başında ise düşmektedir. Mevsimler arasındaki seviye değişmesi ortalama olarak 20-30cm. arasında değişmektedir.

Karadeniz'den İstanbul Boğazı –Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı yoluyla Ege Denizi'ne bir yüzey akıntısı ,buna karşılık Ege Denizi'nden Karadeniz'e doğru bir dip akıntısı bulunmaktadır.

MARMARA DENİZİ VE BOĞAZLAR

- Yaklaşık 11.350 kilometrekarelik bir alan kaplayan Marmara denizi'nin en yeri 1350m'dir. İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı'yla Karadeniz'e ve Ege Denizi'ne bağlanan Marmara Denizi'nin tabanında doğu-batı yönünde uzanan bir çukurluk mevcuttur. Bu çukur hat ,Tekirdağ'ın güneybatısından başlayarak İzmit Körfezi'ne kadar devam eder

- Marmara Denizi ukurluęu,3. zaman sonlarındaki tektonik hareketlerle oluşmuştur.Daha sonraki dönemlerde deniz seviyesinde meydana gelen değişmeler sonucu zaman zaman Karadeniz ve Ege Denizi'yle bağlantısı kesilmiştir.
- Marmara Denizi'ne ulaşan önemli akarsular hep güneyden geldiği için bu kıyılarda deltalar geniş yer tutar.Kuzey kıyılar ise çok dil kıyı özelliği gösterir.

- Holosen' deki akarsu biriktirmeleriyle Marmara'nın doğusunda bulunan girintiler kısmen dolarak Sapanca ve İznik Gölleri oluşmuş ve Kapıdağ Adası ,dalga birikintileri sonucu oluşan tombolo ile birleşerek bugünkü yarımada şeklini almıştır.

Karadeniz'e bağlayan İstanbul
1. zaman yaşlı kayalardan
Eli ve Çatalca platoları
30km. uzunluğunda
genişliği 680-3600 m.
yeri ,Kandilli-
İstanbul Boğazı,
su vadisinin deniz sularıyla
ula gelmiş
yükümlü şekle sahiptir.
oluşan Haliç ise
kıyı kısımlarının
sonucu

Bebek

deniz
meydana gelmiştir.

Istanbul

Istanbul
B

Çanakkale
Denizi

- Marmara denizi'nin en önemli sorunu kirlilik ve yanlış avlanma nedeniyle balık türlerinin ve popülasyonunun zarar görmesidir.
- Marmara Denizi'ni Ege ve dolayısıyla Akdeniz 'e bağlayan Çanakkale Boğazı İstanbul Boğazı gibi, kırıkların da bulunduğu eski bir akarsu vadisinin Neojen 'de deniz sularıyla işgal edilmesi sonucunda meydana gelmiştir.60km. uzunluğundaki boğazın derinliği bazı yerlerde 100m'yi bulmaktadır.
- İstanbul ve Çanakkale Boğazları Karadeniz'e kıyıdaş olan ülkelerin Akdeniz'e ,oradan da okyanuslara çıkış kapılarıdır.

Marmara Denizi

Marmara Denizi

EGE DENİZİ

- Akdeniz'in ,Anadolu yarımadasıyla Mora yarımadası arasındaki bölümü olan Ege Denizi , ondan Girit ,Karpatos ve Rodos adalar dizisiyle ayrılmıştır.180.000 kilometrekare yüz ölçümüne sahip olan ve kıyıları çok girintili çıkıntılı bulunan Ege Denizi'nde irili ufaklı 2000 civarında ada vardır.

Ege

- Ege denizi kıyılarının çok girintili çıkıntılı olmaması, son buzul döneminde alçalan deniz seviyesine göre akarsuların oluşturdukları vadilerin aşağı bölümlerinin, buzul devri sonrasında yükselen deniz sularının altında kalmasının sonucudur.
- Batı Anadolu kıyılarında grabenlere yerleşmiş olan akarsuların getirdiği alüvyonlar kıyıda deltalar oluştururken, grabenler arasındaki horstlar da dik kıyılardaki falezleri meydana getirmiştir.

- Ege Denizi'ndeki tuzluluk oranı Akdeniz'deki kadar yüksek değildir. Bu durum Akdeniz'in çok tuzlu sularıyla Karadeniz'in az tuzlu sularının karışma alanı olmasının sonucudur.
- Ege Denizi'nin oluşumu 4. zaman başlarında gerçekleşmiştir. Bu zamanda meydana gelen tektonik hareketler, Egeit karasının bloklar halinde çökmesini sağlamıştır. Ege Denizi'nde tarih boyunca meydana gelen depremler günümüzde de devam etmektedir. Depremler Güneydeki Afrika levhasının kuzeye ve Anadolu-Ege levhalarının altına doğru sürekli hareket etmesinin sonucunda meydana gelmektedir.

- Ege Denizi'nin oluşumu sırasında deniz yüzeyinde kalan kısımlar, volkanik olmayan bugünkü adaları meydana getirmiştir. Kıyılarımıza çok yakın olan Gökçeada, Bozcaada, Midilli, Sakız, Susam, Bodrum açıklarında bulunan On iki ada olarak adlandırılan adalar grubu; Anadolu Yarımadasının kara sahanlığı üzerinde bulunmaktadırlar ancak Gökçeada ve Bozcaada dışındaki adalar Yunanistan'a aittir.

Ege

AKDENİZ

- Asya- Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bulunan ve dünyanın en büyük iç denizi olan Akdeniz, 2890 kilometrekare yüz ölçümüne sahiptir. Batıdaki Cebelitarık Boğazıyla Atlas Okyanusuna açılan Akdeniz yapay olarak Süveyş Kanalı ile Hint Okyanusuna bağlanmıştır.

- Ege Denizi ile Akdeniz birbirinden Girit Ada yayı ada verilen ve Girit-Karpotos-Rodos adalarının oluşturduğu yay ile ayrılır. Bu yayın doğusunda kalan kısma Doğu Akdeniz adı verilir. Doğu Akdeniz'in en büyük adası Kıbrıs'tır.
- Türkiye'nin Akdeniz kıyıları genellikle dik bir eğimle derinleşir. İskenderun , Mersin ve Antalya körfezlerinde geniş kara sahanlığından söz edilebilir. Taşeli platosu kıyılarında kıta sahanlığı çok dardır. Teke yarımadası kıyıları, diğer yerlere göre farklılık gösterir. Buradaki dağ sıraları kıyıya dik uzanır. Onun için falezlerin çokca bulunduğu dik kıyılar oluşmuştur.

- Antalya 'nın üzerinde bulunduğu düzlüğü oluşturan travertenler, Antalya Körfezi'nde dik falezleri meydana getirmiştir. Seyhan ve Ceyhan ırmaklarının oluşturduğu deltaların kıyılarında ise çok sayıda lagünler ve küçük göller bulunmaktadır. Ayrıca bataklıklarda geniş alan kaplamaktadır.

Akdeni

7

Akdeniz

7

HAZIRLAYAN

DUYGU AYDIN